

Zorg na overlijden

Informatie voor nabestaanden

U heeft deze folder gekregen omdat iemand die u lief heeft is overleden. De behandelend arts heeft u gevraagd of obductie verricht mag worden. Deze vraag roept vaak andere vragen op zoals: "Wat is eigenlijk een obductie? Wat gebeurt er dan precies?" De omstandigheden waarin verdriet of andere emoties overheersen, maken het soms moeilijk om met zulke wedervragen te komen, terwijl ze toch belangrijk zijn om te kunnen bepalen of u wel of niet toestemming gaat verlenen. Deze folder is bedoeld om duidelijke antwoorden te geven op uw vragen en u te helpen bij uw besluit. Als u na het lezen nog vragen heeft, kunt u deze natuurlijk altijd stellen aan de arts. Hij of zij helpt u een beslissing te nemen waar u later geen spijt van heeft. In deze folder leest u meer over een deel van de zaken die u als nabestaande moet regelen. Verder krijgt u uitleg over de zorg die vanuit het ziekenhuis gegeven wordt rondom het overlijden.

Welke nabestaanden mogen zaken regelen? U bent als nabestaande bevoegd om zaken namens uw familielid/naaste te regelen als u:

- de echtgeno(o)t(e) of levenspartner van de overledene bent;
- een naaste aanwezige bloedverwant bent;
- een meerderjarige erfgenaam bent die bij het overlijden aanwezig was;
- als uw familielid of naaste u gevraagd heeft om de zaken rondom zijn/haar overlijden te regelen.

Na het overlijden

Een arts komt bij uw familielid/naaste om officieel de dood te constateren. Meestal is de doodsoorzaak bekend. De arts vult de overlijdenspapieren in. Soms is het nodig om aan u aanvullende gegevens te vragen. De arts stelt u vragen omtrent eventuele toestemming voor obductie, donatie of pacemaker / ICD verwijdering.

Uw familielid/naaste wordt door de verpleegkundige netjes neergelegd in bed. Hierna kunt u rustig afscheid nemen. Wilt u hierbij begeleiding door een geestelijk verzorger dan kan het verplegend personeel deze voor u oproepen. De geestelijk verzorger kan met u in kleine kring ook een kort afscheidsritueel vormgeven. Als uw familielid/naaste nog infuusnaaldjes of een katheter heeft, dan worden deze later, in het mortuarium verwijderd.

We raden u aan om kostbaarheden mee naar huis mee te nemen. U wordt gevraagd een formulier te ondertekenen waarop u aangeeft, dat u deze persoonlijke bezittingen meeneemt of achterlaat. Als u wilt dat uw familielid/naaste bij het opbaren sieraden of een bril draagt, dan geeft u deze kostbaarheden aan de door u uitgekozen uitvaartverzorger.

Als er kleding in het ziekenhuis is waarin uw familielid/naaste opgebaard gaat worden, dan kunt u deze bij uw familielid/naaste achterlaten. Als er geen kleding aanwezig is, kunt u deze later bij uw eigen uitvaartverzorger afgeven.

Het mortuarium

Nadat u afscheid heeft genomen, wordt uw familielid/naaste naar het mortuarium van het ziekenhuis gebracht. De medewerker van het mortuarium verzorgt uw familielid/naaste. Uw familielid/naaste krijgt de gewenste kleding aan. Als u dat wilt mag u aanwezig zijn of meehelpen bij deze verzorging. U kunt dit vooraf bij de verpleegkundige aangeven.

Gelre ziekenhuizen heeft het beheer van het mortuarium overgedragen aan een externe mortuariumbeheerder, het CMO. Deze mortuariumbeheerder verzorgt uw familielid/naaste en handelt enkele administratieve zaken af.

Mogelijk vindt u het prettiger om de laatste zorg niet in het ziekenhuis te laten plaatsvinden, maar door een door u uitgekozen uitvaartondernemer. Bespreek dit dan zo spoedig mogelijk met de desbetreffende uitvaartondernemer. De overledene moet dan zo spoedig mogelijk overgebracht worden door de uitvaartondernemer van uw keuze. Om de overledene in een goede conditie te houden, die van belang is voor de opbaring, is het belangrijk om het lichaam zo snel mogelijk te koelen. Mocht dit binnen drie uur na overlijden niet lukken, dan neemt de mortuariumbeheerder de verzorging op zich, waarvoor kosten in rekening worden gebracht door de mortuariumbeheerder.

Persoonlijke wensen

De medewerkers van het mortuarium willen zoveel mogelijk rekening houden met de persoonlijke wensen van uw familielid/naaste en de nabestaanden. U kunt persoonlijke wensen zoals over make-up, kleding, sieraden doorgeven aan de verpleegkundige. Deze geeft uw wensen door aan de mortuariumbeheerder.

Rituele bewassing

In overleg met de mortuariumbeheerder kan rituele bewassing plaatsvinden. De kosten voor het gebruik van de wasruimte zijn voor rekening van de nabestaanden.

Verblijf van uw familielid/naaste in het mortuarium

Gelre ziekenhuizen heeft geen rouwcentrum waar u uitgebreid afscheid kunt nemen van de overledene. Familieleden en naasten nemen in principe op de verpleegafdeling afscheid.

Als er nog mensen afscheid willen nemen nadat hun familielid/naaste naar het mortuarium is gebracht, kan dit uitsluitend op afspraak. Een paar personen kunnen dan in een speciaal hiervoor ingerichte ruimte kort afscheid nemen. Deze afspraken worden altijd door de nabestaande of de verpleging met de mortuariumbeheerder gemaakt.

Kosten

De kosten voor de verzorging en het verblijf in het mortuarium zijn voor rekening van de nabestaanden. Dit geldt niet voor de eerste drie uur na overlijden. Als de overledene in het ziekenhuis is overleden en voor een obductie of donatie langer dan 24 uur in het mortuarium moet verblijven, dan worden de extra kosten die hieraan verbonden zijn door het ziekenhuis betaald.

De mortuariumbeheerder stuurt de rekening voor de overige kosten naar de door u uitgekozen uitvaartverzorger. Voor het afscheid nemen in het mortuarium worden apart kosten in rekening gebracht. De kosten voor het gebruik van het mortuarium worden niet vergoed door de ziektekostenverzekering.

U kunt deze tarieven voor Gelre ziekenhuizen vinden op de website van het CMO:

<http://curamortuorum.nl/tarieven/>

De uitvaartondernemer

Het is belangrijk dat u zo spoedig mogelijk uw eigen uitvaartondernemer en/of uitvaartverzekering belt. Als uw familielid/naaste een uitvaartpolis had, belt u met de uitvaartverzekeraar. De door u uitgekozen uitvaartverzorger vraagt u onder andere naar de persoonlijke gegevens van uw familielid/naaste en waar hij/zij overleden is. Uw uitvaartverzorger neemt vervolgens contact op met de mortuariumbeheerder. Uw eigen uitvaartverzorger kan zorgen voor:

- Het afhalen van de overlijdenspapieren bij het mortuarium;
- Het verzorgen van de vereiste formaliteiten bij de ambtenaar van de Burgerlijke Stand in de gemeente waar het overlijden heeft plaatsgevonden.

Als u deze formaliteiten zelf wilt regelen, doet u dit als volgt:

- U kunt de overlijdenspapieren na telefonisch overleg met de mortuariumbeheerder ophalen bij het mortuarium. Het telefoonnummer vindt u achterin deze folder.
- De overlijdenspapieren moet u afgeven bij de ambtenaar van de Burgerlijke Stand van de gemeente waar het overlijden heeft plaatsgevonden.
- Bij uw bezoek aan de ambtenaar van de Burgerlijke Stand moet u het trouwboekje van uw familielid/naaste meenemen als uw familielid/naaste gehuwd was op het moment van overlijden. Verder geeft u aan de ambtenaar door hoeveel uittreksels van de overlijdensakte u wilt ontvangen. Deze uittreksels zijn onder andere nodig voor het regelen van formaliteiten voor de bank, pensioenverzekeringen, de zorgverzekering enz.

Rouwbegeleiding

Na het overlijden van uw familielid/naaste begint een periode van rouw. Mensen kunnen verschillend reageren op een overlijden en met hun rouw omgaan. Het Landelijk Steunpunt Verlies (L.S.V.) kan u informeren over gespreksgroepen voor rouwverwerking. U kunt er ook terecht voor literatuur over rouwverwerking. Het 'rouwloket' van de L.S.V. kunt u op maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag tussen 09.00-12.00 uur bellen, tel. 033 - 461 68 86.

Contact opnemen kan via het emailformulier op de website: www.steunbijverlies.nl.

Bijzondere omstandigheden:

Verwijdering pacemaker/ICD

Als nabestaanden kiezen voor een crematie is het noodzakelijk dat de pacemaker/ICD wordt verwijderd. In een groot aantal gemeenten is verwijdering ook verplicht wanneer een begrafenis plaatsvindt vanwege milieu-technische redenen. De arts vraagt hiervoor toestemming aan de nabestaanden. Er wordt een pacemaker/ICD formulier ingevuld dat door de nabestaanden wordt ondertekend. De kosten voor de verwijdering worden samen met de mortuariumkosten in rekening gebracht bij uw uitvaartverzorger.

Niet-natuurlijke dood

We spreken van een niet-natuurlijke dood als iemand door een niet-natuurlijke oorzaak is overleden. Bijvoorbeeld na een (verkeers) ongeval, een misdrijf enz. De arts die de dood constateert, neemt contact op met de gemeentelijke instanties om dit te melden. Door de politie en/of de officier van justitie wordt een onderzoek naar de doodsoorzaak ingesteld. Er kunnen vragen aan de nabestaanden worden gesteld over de toedracht van een ongeval. Verder zijn vaak aanvullende persoonlijke gegevens van uw familielid/naaste nodig. Meestal kan rouwbezoek van naasten die niet bij het overlijden aanwezig waren, pas plaatsvinden nadat het lichaam van uw familielid/naaste door de officier van justitie is vrijgegeven.

Obductie

Soms is een doodsoorzaak niet precies bekend. De arts die de dood constateert kan u dan voorstellen om een obductie te laten doen. Een andere reden om een obductie te laten doen is vaststellen of de ziekte waaraan uw familielid/naaste is overleden erfelijk of besmettelijk is. Obductie is een inwendig onderzoek van een overleden persoon. Het wordt ook wel een sectie, lijkopening of autopsie genoemd. Het onderzoek wordt verricht door een patholoog, een arts die gespecialiseerd is in deze vorm van onderzoek. Na een obductie kan er een gewone opbaring plaatsvinden. Uw familielid/naaste wordt zo verzorgd dat bij het opbaren niet te zien is dat er een obductie heeft plaatsgevonden.

Meer informatie

Uitgebreide informatie over obductie bij volwassenen kunt u lezen in de folder 'Obductie informatie voor nabestaanden'. Voor informatie over onderzoek na overlijden bij kinderen verwijzen we naar het Erfocentrum (zie www.erfocentrum.nl).

Donatie

Na een overlijden kijkt de behandelend arts in het donorregister of uw familielid/naaste als donor geregistreerd staat. Als er geen wens van uw familielid/naaste vermeld is in het donorregister, of als uw familielid/naaste deze beslissing aan de nabestaanden overlaat, kan de arts u om toestemming vragen weefsels en/of organen te doneren.

Bij donatie wordt beoordeeld of uw familielid/naaste donor kan zijn. Dit wordt bepaald door de arts in overleg met Eurotransplant. De doelen van een donatie zijn:

- Door donatie van organen kan het leven van andere mensen worden gered of draaglijker gemaakt.
- Met donorhuid worden patiënten met brandwonden behandeld. Het aanbrengen van donorhuid vermindert de pijn, waardoor de kans op infecties kleiner wordt en de wond beter geneest met minder kans op littekens.
- Patiënten die donorhoornvliezen krijgen, kunnen weer zien.
- Botweefsel kan voorkomen dat een arm of been bij patiënten moet worden geamputeerd.

Bij orgaan- en botweefseldonatie wordt gebruik gemaakt van de operatiekamer in het ziekenhuis. De uitname van organen wordt door artsen van het transplantatiecentrum gedaan. Meestal vindt orgaandonatie plaats bij patiënten die klinisch dood zijn. Dit wil zeggen dat de patiënt geen hersenactiviteit meer heeft en eigenlijk overleden is, maar nog niet van de apparatuur is afgesloten. Dit houdt in dat u vóór het afsluiten van de apparatuur wordt benaderd door de behandelend arts met de vraag of er donatie mag plaatsvinden.

Na de donatie

Na elke vorm van donatie wordt uw familielid/ naaste verzorgd zodat bij het opbaren niet te zien is dat een donatie heeft plaatsgevonden. Na een donatie kan een gewone opbaring plaatsvinden in een rouwkamer of woonhuis.

Ter beschikking stellen van de wetenschap

Als uw familielid/ naaste heeft aangegeven dat hij/zij na de dood ter beschikking wil worden gesteld aan de wetenschap, moet een bevestiging van een universiteit worden overlegd. Bij ter beschikkingstelling van de wetenschap, kan geen obductie of donatie plaatsvinden. Na een gerechtelijke obductie is het niet meer mogelijk om het lichaam ter beschikking aan de wetenschap te stellen. Er moet dan alsnog een uitvaart worden geregeld.

Bij ter beschikking stelling kunnen de nabestaanden alleen afscheid nemen op de verpleegafdeling. Dit heeft te maken met het snel overbrengen naar de universiteit. De universiteit kan besluiten om het lichaam van uw familielid/ naaste niet te accepteren voor wetenschappelijk onderzoek. U moet dan alsnog een uitvaart regelen en de kosten die daarbij horen betalen.

Nagesprek met arts

Heeft u behoefte aan een nagesprek met de behandelend arts van uw overleden familielid / naaste? Dan kunt u hiervoor een afspraak maken via de polikliniek van de behandelend arts.

Tot slot

In deze folder staan een aantal zaken beschreven waar u na het overlijden van uw dierbare mee te maken kunt krijgen. Deze beschrijving is uiteraard niet volledig.

- Heeft u vragen over het afwickelen van formaliteiten na het overlijden of over de mogelijkheden van de uitvaart? Dan kunt u contact opnemen met de uitvaartverzorger.
- Heeft u vragen over de verzorging van uw familielid/ naaste en het verblijf in het mortuarium? Dan kunt u bellen met de mortuariumbeheerder van het CMO via tel: 0345 - 58 07 70.

